ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
№ 22 (42)
ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է
Թաւրիզում . . . . . . 20 ղրան
Գաւառներում . . . . . 25 ղրան
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ
Ռուսաստան . . . . . 5 րբ.
Թուրքիա . . . . . . 50 ղուռշ
Եւրոպա . . . . . . 14 ֆրանգ
Ամերիկա . . . . . . 2,50 տոլ.
Յայտարարութիւնների վճարը
Առաջին երեսում տողատեղը 20 շահի
Չորրորդ ,, ,, 10 ,,
ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐԸ 6 ՇԱՀԻ
Խմբագրութեան հասցէն՝ Թաւրիզ
ՄԻՏՔ-ի խմբագրութիւն կամ Tauris Perse
Rédaction du journal arménien ,,MITK"
Adresse télégrafique-Tauris ,,MITK"

ՄԻՏՔ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ԳՐԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ادارهٔ روزنامهٔ میطق

MITK
Propriétaire & Editeur en chef
Al. Der-Vartanian
TERMS OF SUBSCRIPTION
for a year payable in advance 10 krans.
Foreign Dollars 2. 50
RATES OF ADVERTISEMENTS:
one printing line on the 1-st page 10 cen.
,, ,, ,, , ,, 4-th ,, 5 ,,
15% discount for annual subscription paid in advance. Address
Rédaction ,,MITK"
Tabriz, Persia

Գ. ՏԱՐԻ № 22 (42) ԹԱՒՐԻԶ, ՇԱԲԱԹ 28 ՅՈՒՆԻՍ 1914 Թ. Tauris, Samedi le 11 Juile 1914 № 22 (42) Vol. III

Требуйте и курите папиросы только
Т. Д „Бр. Сейлановыхъ“
Египетскія, Ирисъ, Прима, Паросъ, Орелъ и Марсъ.
продаются во всѣхъ магазинахъ

ԱԶԴ

Դանիական Կօլօնիալ լոտերիայի 15-րդ շրջանի 5-րդ և վերջին տիրաժի բաղդատոմսերը, որոնք պատահած թիւրիմացութեամբ, ուշացած էին, ստացուեցին վերջին փոստով. 12 թիւեր շահած են 153 ական ֆրանկ։

Միհրան Պաղտասարեան, Ագենտ.

23 Յունիս Թաւրիզ 1-1

ԱԶԳԱՅԻՆ ՄՈՒՐԱԿՈՅՏԸ

7 Յունիս Ս. Էջմիածին

ՀՈԳԱՏԱՐ ԵՒ ՄՐՐԱԿՐՕՆ ՀԱՅՐԵՐԸ

(Սեփ. Թղթակցից)

«...Բայց ափսոս որ երազ էր...»

Խորէն Վարդապետ Լազարեանը արդէն Էջմիածնումն է։ Գտած ընդունելութիւնը ծայրագոյն իշխանութեան կողմից աննկարագրելիօրէն հրաշալի է։

Ամեն օր կանչւում տեղեկութիւններ են հարցնում անդնդի բերնին կանգնած բազմաչարչար հօտի մասին։ Օր ու գիշեր անդադար այն մասին են մտածում, թէ ինչպէս անեն, որ այդ մի բուռը ժողովուրդը կուլ չգնայ օտար մարդասէրների մեքենայութիւններին կամ կեղեքիչ խաների գազանութիւններին։

Միջոցներ են խորհում միլիոնների բիւտճէ ունեցող Մայր Աթոռի սեփականութիւնից մի գումար յատկացնելու առաջնորդարանի շինութեան համար Ուրմիում և մշտական առաջնորդական փոխանորդ պահելու այնտեղ, Մայրենի եկեղեցու հեղինակութիւնն ու գոյութիւնը ընդ միշտ ապահովելու համար։ Մեծ հոգածութիւն է ցոյց տրւում նոյնպէս կրթական գործը կանոնաւոր հիմքերի վրայ դնելու համար։ Մէկ խօսքով Հ. Խորէն վարդապետի գալը մեծ ոգևորութիւն է առաջ բերել վանքը ղեկավարող բարձր շրջաններում, յատկապէս այն տեսակէտից, որ գործելու նոր ասպարէզ է բացւում։

Այլ ևս առաջուայ պէս ամբողջ օրը քնով, քարտով, գեղեցիկ սեռի ակնարկութիւններով ու բամբասանքով չեն անցկացնում։ Մինչև անգամ «Արարատը», Պօղոս փաշայի կօշիկները մոռացած, առանձին բաժին է բաց անելու «Ուրմիացիների դրութիւնը» վերնագրով։ Վերջապէս իրաւաբանութեան դոկտոր Հ. Ղլտճեանն էլ իր «Հզօր» գրչի ծառայութիւնն է խոստացել թշուառ Ուրմեցու պաշտպանութեան համար.

. . . .

Բայց, ներէք ընթերցող, իմ պատմածս երազ էր...

Էջմիածնում, այդպիսի սիրալիր ընդունելութիւն գտնել կարող են ոչ թէ Լազարեանները, այլ միամիտ հարուստ ուխտաւորները որոնք մէկի փոխարէն հազար կը հատուցանեն, կամ ամուսնալուծում պահանջող երկրաւոր հրեշտակները, որոնց հրապոյրի առաջ օրէնքն ու կրօնն անգամ տեղի կտան շնորհիւ մեր իրաւաբան «սուրբ» հայրերի և կամ, վերջապէս Ղլտճեանի նմանօրինակ եկող «մոլորեալ» «չխարների»։

Գրիգոր-Դերենիկ

Ի՞ՆՉ ՊԷՏՔ Է ԱՆԻ ԷՋՄԻԱԾԻՆԸ

I

Մեր թերթի վերջին մի քանի համարներում Էջմիածնից հիւրընկալուած են եղել մի շարք թղթակցութիւններ, որոնք ամենամռայլ գոյներով են նկարագրել մեր համազգային այդ հոգևոր և վարչական կեդրոնը։

Տարիներից ի վեր մօտից ծանօթ լինելով Էջմիածնական գործերին ու մթնոլորտին, ինքներս էլ հաւաստում ենք, որ մեզ հաղորդուածը ճիշտ է, և Էջմիածնի ներկայի մթնոլորտը խամրում ու սպանում է ամեն մի բողբոջ և ամեն մի բարենպատակ ձեռնարկ և գործօն ոյժ։

Մենք համակիր, համամիտ և կուսակից չենք ներկայի Էջմիածնին։ Էջմիածին ասելով մենք, գիտմամբ շեշտում ենք այս և բացարձակօրէն էլ ուզում ենք ճշգրիտ հասկացուել, հասկանում ենք Նրա Գահակալը, Նրա խորհրդակիցներն ու գիւանը, Նրան ըստորադաս Սինօդը.....

Որքան և բացասական, քննադատական և ընդդիմադրական լինի մեր դիրքը հանդէպ ներկայի Էջմիածնի, այնուամենայնիւ մենք այլ ևս ստիպուած ենք հաշտուել Նրա գոյութեան ու իշխանութեան հետ, և սակայն կուզէինք անել մի քանի առաջադրութիւններ, որոնց գործադրմամբ մեր չհաւանած ներկայի Էջմիածինը կարող էր օգտակար լինել ազգին և Նրա հոգևոր ու բարոյական կարիքներին։

Ամենից առաջ մենք խստապէս և փութանակի պահանջում ենք եկեղեցական բարեկարգութիւն

Մեր հոգևոր ծայրագոյն իշխանութիւնը և առաջնորդ հայրերը չպէտք է այլ ևս կաքաւների պէս գլուխները կոխեն ձիւնի տակ և ենթադրեն, որ էլ իրենց տեսնող չկայ և ամեն ինչ, իբրև թէ. ընթանում է լաւ։

Ո՛չ միահալ և անշունչ կոնդակներով, այլ ուղղակի կենդանի խօսքով, ինքը Վեհափառը պէտք է լինի լաւագոյն օրինակը վառող ու ալեկոծող քարոզների։

Մշտական, անսիրտ, անհոգի և շրթամբք միայն արտասանուող ու վերասլաց խորհուրդներով լի պատարագները, որոնց ներկայ են լինում միայն 3-4 մուղսիներ, ծերեր կամ պառաւներ՝ չեն կարող այլ ևս կանգուն եկեղեցի և հաւատով ժողովուրդ պահել։

Մենք միշտ աւետարանի, առաքելական թղթերի կենդանի և ամեն շաբաթ հրահրօրէն հնչող քարոզներ ենք պահանջում մեր առաջնորդներից, հովիւներից ու քահանաներից։

Հին ձևի ժամապաշտութիւնը, «ապրեցո՛, խոնարհեցո՛», ասելը, վաղուց կորցրել են իրենց հմայքն ու արժէքը։ Մեր հովիւների աւետարանից ու քարոզից փախս լինելու պատճառով, մեր եկեղեցիների կողքին, այստեղ Պարսկաստանում և Կովկասի շատ սնկիւններում, և ո՛վ զարմանք, հէնց Էջմիածնի իր քթի տակ, ծաւալում և ճարակում է բողոքականութիւնն ու կաթոլիկութիւնը։ Այսպիսով իր մէջ երկպառակւում, պղծւում և թշնամանում է՝ երբեմն միաձոյլ և միատարր ամբողջութիւն կազմող փոքրիկ հայ ազգը։

Արդ, հրամայական, անյետաձգելի և անհրաժեշտ է, որ ցնցուի, արթնանայ և վերանորոգչական մի հզօր շարժման ձեռնարկէ Էջմիածինը, փրկելու իր ժողովուրդը ձուլումից, խորթացումից և օտար յարանուանութեանց անդամակցելուց։

Ի՞նչ են կատարում մեր «սրբազան» կամ «սուրբ» առաջնորդ հայրերը իրենց թեմերում, այդ Էջմիածնին, գրեթէ, յայտնի չէ։ Գան և լինում են, ի՛հարկէ, պաշտօնական գրագրութիւններ. և միայն այդ։ Սակայն այդ չեղաւ ժողովուրդ «հովուել»։

Տարին եթէ ոչ երկու, գոնէ անպայման մի անգամ, (ինչպէս այդ անում են միսիօնարները) Էջմիածնում պէտք է լինի ընդհանուր և լուրջ ժողով՝ կազմուած բոլոր թեմակալներից, փոխանորդներից և առաջնորդական տեղապահներից ու Էջմիածնի կարող միաբաններից։

Այդ ժողովում բոլոր թեմակալները փաստացի և գրաւոր հաշիւ պէտք է տան ժողովին և Վեհին, թէ տարուայ մէջ քանի՛ քարոզ են խօսել, որո՛նք են այդ քարոզները, ի՛նչ են արել բարձրացնելու իրենց տեսչութեան յանձնուած մեր ժողովրդի մտաւորի, կրթականի բարոյականի և տնտեսականի բարձրացման համար։

Նրանք պէտք է հաշիւ տան, թէ քանի՛ անգամ և ո՛րքան տնանկների կարօտների, այրիների են այցելել, մխիթարել և փրկել նրանց բարոյական կործանումից։

Նրանք մանրամասն հաշուի պէտք է առնեն, թէ ինչ են արդի խափանիչ արբեցութիւնը, թղթախաղութիւնը, անբարոյականութիւնը... մեր օրէցօր այլասերուող ու անհոգի ժողովրդի մէջ։

Ամենամեայ այդպիսի հաշուետուութիւնները կտրիչեն, որ նախ ամեն մի տափակութիւն ու ապիկարութիւն չի յանդգնի այս ու այն թեմի առաջնորդութիւնն ստանձնել, որ արխիւ ընկած արհիներից կազատուին թեմերը և երկրորդ՝ իւրաքանչիւր մէկը, նկատելով որ կայ պատասխանատուութիւն, չի բզբաղուի լոկ կոնսիստորիական, ապահարզանի, տիրացուական և այլ նման դատարկ բաներով, այլ կզբաղուի լուրջ, կենդանի և ազգային գործով, որի արդիւնքը կլինի մեր ժողովրդի կրթականի, բարոյականի ու տնտեսականի զարգացումը և հոգևոր ույժերի վերակազդուրումը։

Ա. Տ. Վ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ՊԱՌԱՒՆԵՐԸ

Զարմանալի ոչ ինչ «Միտք»-ում, պարոն խմբագիր, դուք յաճախ շօշափում էք մեր կեանքի բազմաթիւ պակասաւոր կողմերը, ազգային ու հասարակական շատ խնդիրներ, մեր բարձրացումն ու զօրեղացումը, հայ վաճառականութեան ուժեղացումը և այլն... այնուամենայնիւ մնում են գործեալ այլ կարևոր հարցեր, որոնց, կարծում եմ, պէտք է ցայտուն կերպով դնել մեր նեխած և ճահճացած մթնոլորտում թաղուող «զարգացած» հայ հասարակութեան առաջ։

Թերևս այդ հարցերը շատ խոշոր չեն, սակայն նրանք մեծ են իրենց ծնած արդիւնքներով։

Ներկայ դէպքում այդ հարցերից միայն մէկը ես կմատնանշեմ։ Եւ դա բամբասանքն է։

Նա (բամբասանքը) ամեն ամեն տեղ է և ամենքի եաևից։ Նա մեր Ադամի դուստրների—հայ կանանց և օրիորդների— բերանի ծամոնը չէ։ Դորանով ըզբաղւում են այժմ մեր բեխաւոր, շլապաւոր ու ցիլինդրաւոր պարոնները։

Իմ ասածն էլ, որպէս զի բամբասանք չհամարուի, կառաջարկէի յարգելի «Միտքի» ընթերցողներին մի իրիկուն մտնել կենտրոնականի պարտէզը, բամբասանք թխելու ու դարբնելու այդ ֆիրման։

Թող այդ պարոնները մօտենան մեր մի կարգ քաղաքացիներին, և տեսնեն թէ ինչեր կլսեն։

Գիտէս... Համբարձում, տիկին X-ը այս ինչի հետ է արդէն ման գալիս, լսել ես ինչեր են պատմում նրանց «ինտեմ» յարաբերութեանց մասին։

—Ես աւելի նոր բան ասեմ։ Դու նկատել ես, Սարգիս, թէ պարոն Y-ը արդէն վազում է մօտեցել օր. Սարօեանին։

—Էհ, եղբայր, դրանք մի կողմ։ Աշխարհը լցուել է։ Դուք թողած վարժուհի Վէրային և վարժապետ Զարեհին, խօսում էք այլոց մասին, ասում է Թաւրիզի Մանուկ տղան։

Եւ այսպէս մեր նոր կուրսի պառաւները Թաւրիզում օրիորդ ու պարոն, տիկին ու տղամարդ չեն թողնի որ չբամբասեն ու հազարաւոր առասպելներ չը տարածեն նրանց մասին։

Ստեղծուել է մի սարսափելի մթնոլորտ։ Քանի՜-քանի անգամներ ես իմ ազգական օրիորդների, կամ հարազատների հետ ման գալիս՝ լսել եմ անվայել ակնարկներ մեր նոր ձևի պառաւների բերնից։

Քանիցս թևանցուկ անցել եմ իմ հարազատներից մէկի հետ և իսկոյն այն էլ մեր երիտասարդ-պառաւներից լսել եմ. —Հ՞ը, մեր տղայ գտել ես, իսկ երբ իմացել են, որ մօտիկ ազգականուհիս է, ամաչել են։

Բանն այնտեղ է հասել, որ իրօք եղբայրը քրոջ, ազգականը իր ազգական օրիորդի կամ ազգականի կնոջ, ծանօթը բարեկամուհու հետ սիրտ չի անում ըզբօսնել։

Քաղաքի միակ զբօսավայրը դարձել է պատմական «սախկալ թութան» մի կիրճ։ Միայն յանդուգները պէտք է աշխատեն մտնել այնտեղ, եթէ, ի հարկէ, չեն վախենում պառաւների ու բամբասող «բարեպաշտուհիների» չար լեզուներից։

Մեր պարոն-պառաւները լսել են, որ Անգլիայում սուֆրաժիստուհիները նորանոր իրաւունքների նուաճման համար մարտական քայլեր են անում, ուստի մտածում են իրենք էլ նրանցից յետ չմնալ։

Դէհ, որովհետև այստեղ սուֆրաժիստական հող չկայ, ուրեմն պէտք է բերնի ծամոն դարձնել, բամբասել այս օրիորդին, միւս տիկնոջ, այն պարոնին և այլն...

Բամբասում են մագազիններում, բամբասում են փողոցներում և բամբասում են մանաւանդ կենտրոնականում։ Եւ բամբասում են ամենից աւելի այն պարոն-պառաւները, որոնց երէկի և այսօրուայ նիստ ու կացը, բարոյական պատկերը ամենքին լաւ յայտնի է։

Թէ ո՞րքան անմեղների, ո՞րքան անպարտների է նա տրատուրում, այդ պարզ պէտք է լինի ամենքին։ Զարախօսը, բամբասողը ոչինչ չի կորցնում, վա՜յ նրան ով բամբասուեց։ Ո՞վ է քըննում լուրը։ Բաւական է որ մէկը մի բան լսեց, նա իր լուրը զարդարելով հաղորդելու է երկրորդին, երկրորդը առասպելացրած ասելու է երրորդին, վերջինս էլ՝ չորրորդին։ Եւ այսպէս հրէշաւոր գոյներով ներկայացուելու է դրսում մի անմեղ մէկը, որ «յանցանք» է ունեցել իր ազգականի, ծանօթի կամ թէ հէնց իր սիմպատիայի հետ զբօսնելու կենտրոնականում, կամ անցնելու փողոցից մեր պարոն-պառաւների խմբակի առջևից։

Ահա այս ողբալի չարիքն է, որ ես պարտք համարեցի դնել հրապարակ, որ հասարակութիւնը ճանաչի թէ ովքեր են իրեն շրջապատում, և թէ՝ ինչպէս պէտք է հատուցանել այդ պարոն-պառաւներին և թէ ինչպիսի թունաւոր օդ է ստեղծուել մեր շուրջը։

Իրօք ինչ է եղել։ Ի՞նչ 10-աբանեայ պատուիրան է ոտքի տակ տրուել։ Ի՞նչ բան քանդուեց որ մի օրիորդ մի պարոնի հետ ման եկաւ։ Միայն նեխած հոգիները, չար մարդիկ չնչին բաներից լեռը կասկածներ են ստեղծում։ Վրդովուած մինչև մեր հոգու խորքը՝ դիմում ենք բռնաւէր և հարեմապաշտ այդ պարոն-պառաւներին և ասում, քիչ էլ ազատ օդ տուէք մեր հասարակութեան և ձեր արշինով մի չափէք ամենքին։

Նեսար

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Մեքսիկօ-Ամերիկեան պատերազմը
Քօլօրատօյի գործադուլը

Ժ.

Նախորդ նամակովս գրած էի թէ Մեքսիկօ-Ամերիկեան կնճռոտութիւնները կարգադրելու համար Նիակարա Ֆօլսի մէջ պիտի գումարուի խաղաղարար ատեան մը, ուր համաձայնութիւն մը պիտի կընքուի երկուստեք։ Ժողովի նիստերը կը շարունակուին այժմ։ Այս շաբաթուայ լուրերը այն հաւատքը կը ներշնչեն թէ՝ Արժէնթինայի, Պրազիլիոյ և Չիլիի միջամտութեանց շնորհիւ հաւանական կը թուի այդ համաձայնութիւնը։ Մեքսիքան կառավարելու համար առժամեայ յանձնախումբ մը պիտի ընտրուի առայժմ։ Հեռագիրները այնպէս կը հաղորդեն թէ Հուէրթան ալ համամտութիւն յայտնած է նախագահական աթոռէն վար անցնելու համար։ Սակայն, միւս կողմէն, այնպէս կը հաւաստուի թէ՝ Հուէրթան այդ համամտութիւնը ցոյց տուած է, որ Ամերիկեան նաւատորմիղը իր ուշադրութիւնը չկենտրոնացնէ Մեքսիքօ Սիթիի վրայ, որ ինք գաղտնի կերպով ռազմամթերք ամբարէ, ցրուած բանակը հաւաքէ ու սպառած ույժերը վերանորոգէ։

Արդէն այնպէս ալ եղաւ։

Մայիս 27-ին երկու շոգենաւեր իրենց պարունակած ռազմամթերքը, որ կըսուի թէ գերման կառավարութենէն ապսպրուած էր, Փուէրթօ-Մեքսիքոյի նաւահանգիստը հանեցին։ Այժմ Հուէրթան իր տրամադրութեան տակ ունի, կըսեն, 20,000 հրացան, 250 թնդանօթ և 16,800,000 անգամ կրակող ռազմանիւթ։

Այս պարագան առիթ տուաւ Ամերիկեան ժողովուրդին և մամուլին անգամ մ'և՛ս խստիւ քննադատելու Ուիլսընը և Պրայընը, որ թոյլ տուին այդ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

13 ՀԱՄԱՐԸ

Ժամանակ առ ժամանակ Էլեզ Հէրմինիէն վարթնում էր, որովհետև նրա երեկամուները ցաւում էին մեծ, ուժգին ալիքներով, մկաններն էին, որ նրանց տեղն էին ընկնում՝ ծննդաբերութիւնից յետոյ, բժիշկը նրան նախազգուշացրել էր այդ բանը։ Այն անձկութիւնները, որ նրան արգելում էին շունչ քաշել, ցաւով թռթռեցնում էին նրա սիրտը, ճակատը քրտինքով ծածկում և նրան աւելի անհանգստացնում, սակայն չնայած երկմտութիւն չէին պատճառում։ Ամենադժուարը կատարուած էր, որովհետև մանուկն այնտեղ էր՝ ողջ և առողջ։ Բաւական էր ձեռքն երկարացնել նրան հանելու համար, որովհետև նրան պարզապէս իր կողքին էին պառկեցրել։

Իր օրավարձերից, որ շահում էր տընային աշխատանքներ կատարելով, Էլեզը կարողացել էր խնայողաբար դրամ խնայել նորածինի համար անհրաժեշտ շորերը գնելու, բայց ոչ մի օրօրոցի արժէք. և փոքրը քնում էր կպած իր մարմնին, փոքրիկ անկողնի վրայ, որի սաւանները քիչ առաջ փոխել էր շտապով մի բարեսիրտ հարևանուհի։ Եթէ նա աւելի ույժ ունեցած լինէր, նրան հաճոյք կպատճառէր մանուկի խանձարուրը բաց անել, նրա թևերը և ոտքերը, նրա փոքրիկ, թոյլ մարմինը տեսնելու համար, վերջապէս հիանալու այն գաղտնիքով, որի առաջ շուարած զարմանում էր իր հոգին. թէ ինչպէս ինքը լինելով մի կին, մի փոքրիկ մարդ էր պատրաստել։

Սենեակն այնքան նեղ էր, որ օդ ունենալու համար դուռը բոլորովին բաց էին թողել, որի վրայ աչքի էր ընկնում 13 թիւը՝ սև գոյնով, կպցրած ներկի վրայ. և առանց շարժելու գլուխը, Էլեզը նշմարում էր քառակուսի քարերով սալայատակած մի նրբանցք, որի մէջ ընկել էին միմեանցից հաւասար հեռաւորութեան վրայ գորշ, ուղղանկիւն շղթեր, առաջացած միեւնոյն ձևով հաւասար համարներ կրող դռներից՝ միատեսակ և միալար, որ ներկայացնում է Պարիզում բանուորական տների վեցերորդ յարկը։ Էլեզը ճանաչում էր բոլոր նրանց, որոնք ամեն երեկոյ պատսպարւում էին այդ սենեակների մէջ՝ մի քանի ժամ այնտեղ քնելու համար։ Թաղի պահապաններից մէկը, մի կար անող կին, մի պառաւ, մի ալեզարդ, խորշոմած կին, որ բնակւում էր 16-ում, չորս համար աւելի հեռու և որին ամենքն այդ յարկում նախանձում էին, որովհետև նա վերջացնում էր իր կեանքն ամենայն հանգստութեամբ, 600 ֆրանկի հասոյթով, թողուած մի հին սիրող կողմից։

—Այդ նոյնիսկ շատ զարմանալի է, որ նա տեսութիւն չի եկել այստեղ, մտածեց Էլեզը, նա որ ոչ մի գործ չունի։

Եւ որովհետև բժիշկը կար անող կնոջ հետ ներս էր մտնում, նա հարցրեց.

Դէհ, ասացէք Մադըմուազէլ Էմմըլին, ինչ է անում Մադամ Դրանշէն։ Նա որ այնքան պարտաւորեցնող է։

Կար անող կինը յանկարծ առաւ ու զգաց իր կռնակում։ Նա շուռ տուեց գլուխը. իրաւ Մադամ Դրանշէն նախորդ գիշերը սաստիկ հիւանդ էր, առանց ձայն հանելու և առանց որ և է մէկի կողմից նկատուելու մինչև առաւօտ։ Դա ծննդկանին ասելու բան չէր։ Բայց այդ ժողովրդի մէջ վախենում են մահից, մի պարզամիտ և սրբազան երկիւղով։ Մադամ Էմմըլինն ինքն իրեն շնորհաւորում էր լաւ դադարութիւն ունենալու համար, խնամք տանելով Էլեզի վրայ, փոխանակ մեռեալին հսկելու. ուրիշները յանձն կառնէի՞ն այդ բանը։

Նա նայեց բժշկին։

—Մադամ Դրանշէն հիւանդ է. ասաց վերջինս։

—Անկողնո՞ւմ, հարցրեց Էլեզը։

—Այո՛, անկողնում։

Նա արտասանեց այդ կարճ նախադասութիւնը կամաւոր անտարբերութեամբ և անմիջապէս քննեց ծննդկանին. աւելի լաւ էր փոխել խօսակցութիւնը։ Էլեզը բռնեց իր սագնապներից մէկով։ Յանկարծակի բոլորովին դեղնեց, բացեց բերանը՝ ինչպէս որ անում են հոգևարքի մէջ գտնուող փոքրիկ թռչունները։ Բայց դա միայն մի րոպէ տևեց, նրա գոյնը տեղն եկաւ, նա ժպտաց։ Բըժիշկը նրան զննեց՝ ականջը նրա կրծքի վրայ կռացրած՝ լուռ մնաց։ Էլեզը բնաւ չէր մտածում իր մասին. իր կողքին փոքրիկը վարթնած՝ այժմ հեծկլտում էր, ինչ-որ մի մլաւող կատու։

—Գեղեցի՞կ երեխայ է, այնպէ՞ս չէ, ասաց նա։

—Այո՛, ասաց բժիշկը, գեղեցիկ երեխայ է։

Եւ նրան տուեց շաքարաջուր։ Հեծկլտոցները հանդարտեցին։ Լսելի էր միայն այդ տակաւին անորոշ լեզուի գրեթէ աննկատելի ազմուկը, որ բնազդաբար ծծում էր մետաղեայ գդալը։ Էլեզը լսում էր ուժասպառ, բայց երջանիկ։ Բժիշկը դուրս եկաւ նրբանցքը և կար անող կինը հետևից նրան։

—Նա լա՞ւ է, հարցրեց վերջինս։

—Սրտի հիւանդութիւն ունի, պատասխանեց բժիշկը և արիւնահոսութիւն է ունեցել։ Այլապէս... սա մի սովորական ծննդաբերութիւն է։ Այնուամենայնիւ կազդուրուի, եթէ ոչինչ չպատահի։ Նա չպէտք է յուզուի, ահա՛ բոլորը։ Աւելի լաւ, որ չէ իմացել հարևանուհու մահը...

Նա հեռացաւ՝ նայելով իր այցելուների տետրակին. Թաղի բժիշկները շատ ժամանակ չունին կորցնելու, մանաւանդ բարեգործական ընկերութեան ծննդկանների մօտ։

—Օդ տուեցէ՛ք նրան, դուռը բաց թողէք, ասաց նա միմեայն մեկնելուց։

ռազմանիւթի ցամքելուն.

Այնպէս կը կարծուի թէ Ամերիկեան նաւատորմիղի Վէրա-Քրուզի գրաւումը ոչինչի ծառայած է, քանի որ Հուէրթայն այժմ ի վիճակ է գործել պատերազմելու, դարձեալ նախագահական աթոռին կառչելու, մինչև իր վերջին շունչը։

Կըսուի նաև թէ սահմանադրականները կապտանան Մեքսիքոյի մէջ գտնուող բոլոր գերմանացիները դուրս վռնդել, քանի որ այդ ռազմանիւթը փոխադրող նաւերը գերման ընկերութեան մը կը պատկանին։

* * *

Քոլօրատօյի հանքային աշխատաւորներու գործադուլը, ամենատրբական պահանջներու համար, որոնք զլացուած էր երկար տարիներից ի վեր իր վրայ կեդրոնացուց ժողովուրդի և մամուլի ուշադրութիւնը։ Գործարանատէրերը և նահանգային կառավարիչը ամեն ստորնութիւն ի գործ դրին անյաջողութեան մատնելու ստրկութեան շղթաները չզատելու համար։ Նահանգային զինուորներ հարիւրաւոր կեանքեր խլեցին, արատ մը բերելով նահանգին։

Մարդ կապշի, կզարմանայ երբ կառավարութիւնը կանտեսէ բուն այս երկիրը շէնցնող, յառաջացնող տարրի պահանջը, և ափ մը շահագործողներու քէֆը բերելու, անոնց հանգիստը պահպանելու համար զօրքեր տրամադրելի կընէ գործարանատէրերու, որոնք իրենց ուզած ձևով կը վարուին թշուառ բանւորին հետ, նոյն իսկ չխնայելով անոնց ընտանիքին։

Արդարադատ կառավարութի՜ւն...

Երջանիկ ժողովո՜ւրդ...

Providence Սիրվարդ

Ց. Գ. վերջին հեռագիրը հաղորդեց որ ապստամբ Մեքսիկացիներուն պետը՝ Վ. Քարրանզա՝ ինքզինքը առժամեայ Նախագահ յայտարարած է ընդհանուր Մեքսիքոյի։

✦ Մայիսի վերջին շաբթուն ռուսկալ տաքութիւն եղաւ։ Շատեր մեռան չը դիմանալով այդ տաքին։

✦ Քիւպէքէն մեկնող Empress of Ireland շոգենաւը Մայիս 29-ին Ս. Լօրէնս գետին վրայ ածխակիր նաւի մը բաղխելով անմիջապէս ընկղմած է։ Իր վրայ գտնուող 1,367 ճամբորդներէն միայն 403-ը ազատած են անթել հեռագրի շնորհիւ։

Նոյն

ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

Ազգ. բազմարդիւն դաստիարակ Սարգիս էֆ. Ամատեանի բազմաթիւ աշակերտներն ու համակիրները որոշած են մեծարանքի ցոյց մը ընել իրենց սիրեցեալ ուսուցչին՝ որ ահա քառասուն երկար տարիներէ ի վեր Հայաստանի զանազան քաղաքներուն ինչպէս նաև Պոլսոյ և Իզմիրի Ազգ. վարժարաններուն մէջ պաշտօն վարած է խղճամիտ և արդիւնաւոր եղանակով մը, անմոռանալի յիշատակ մը թողնելով ամենուրեք։

Ս. էֆ. Ամատեան ուսուցիչ պարած է իր բովանդակ կեանքին մէջ. այսինքն իր մտքի լոյսն ու սրտի յոյզը, Հայրենի կեանքին ու մայրենի գրականութեան, Հայրենագիտութեան և Հայ-Պատմութեան սէրը ներշնչելով սերունդներու մէջ, որոնք այսօր Հայ իրականութեան մէջ մատնանշելի դեր մը կատարելու վրայ են։

Այս յոբելանական ձեռնարկին շօշափելի և տևական ձև մը տալու համար՝ առաջադրուած է ընդհանուր հանգանակութիւն մը կատարել, արդիւնքը յատկացնելու համար Մեծայարգ յոբելեարին չորրորդ զաւակին դաստիարակութեան։ Հայրամոյն այս զաւակը այս տարի կ՚աւարտէ Պէրպէրեան Վարժարանի ընթացքը և իսկոյն պիտի մեկնի Եւրոպա՝ համալսարանական կրթութիւն մը ձեռք բերելու համար։

Կ. Պոլսոյ Նախաձեռնարկ մարմինը՝ որուն գլուխը կը գտնուի Նախկին Պատրիարք Ամեն. Տ. Տ. Եղիշէ Սրբ. Արքեպ. Դուրեան, ներկայ շրջաբերականով կոչում կ՚ընէ Երզնկայի, Արաբկիրի, Տրապիզոնի, Հալէպի, Մանիսայի, Քօսէմիչի և Զմիւռնիոյ, ինչպէս նաև Տաճկաստանի և Արտասահմանի Ազգ. Պաշտօնական-Մարմիններուն և Հայ-Երիտասարդութեան, որպէս զի Կեդր. Յանձնաժողովի կողմէ կարգուած՝ իւրաքանչիւր վայրի Մասնախումբերուն օժանդակեն և անոնց միջոցով կամ ուղղակի նախապէս դրամական հանգանակութիւններ փութացնեն Պոլսոյ Կեդր. Յանձնախումբի գանձապահ Տիար Նոյիկ Ս. Տէր Ստեփանեանի (Աստա-Ալթը Ճամլը Խան № 6) և ապա որոշեալ օր մը կատարել Յոբելինական հանդէսներ, ըստ Յայտագրին, որ իրենց պիտի թելադրուի յառաջիկային։

Յանձնախումբս լիայոյս է թէ՝ հանրութիւնը համակիր վերաբերում ցոյց պիտի տայ Ազգ. դաստիարակութեան անձնուէր Մշակի մը ի նպաստ։

Յոբելինական Յանձնախումբի անդամներ են

Ամեն. Տ. Եղիշէ Արքեպ. Դուրեան Նախագահ
Տօքթ Ն. էֆ. Տաղաւարեան Ատենապետ
Տիար Սմբատ Դուրիթեան Ատենադպիր
» Նոյիկ Ս. Տէր Ստեփանեան Գանձապետ
» Շարամ Գոգանճեան
» Բիւզանդ Պօղաճեան
» Յովհաննէս Պապիկեան
» Միհրան Աստուրեան
» Պարոյր Արզումանեան
» Բարթող Զօրեան
» Օննիկ Սրապեան

ԳՐԱԿԱՆ

ՔՐՈՋՍ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

—

Իմ յուշերի մէջ դու անգին ընկեր
Կապրես դեռ երկար անվերջ տարիներ,
Քեզ մոռանալու չէ քո տանջուած ընկեր՝
Որի բաժինը արցունքն ես տուել։

—

Կըգան տարիներ՝ կանցնեն ու կերթան,
Կըմարեն սիրտս, կըմարեն յոյսեր,
Բայց քո յիշատակ անմեռ կը մնայ
Կարօտ սրտիս մէջ երկար շատ օրեր։

—

Սիրտս կարօտ չէր, դու արիր կարօտ,
Հոգիս լուռ լալկան, ընդմիշտ քեզ կարօտ,
Իմ վարդ յոյսերս մէկ-մէկ թաղեցիր՝
Եւ մաշաղ սիրտս յաւէտ փշրեցիր։

—

Եւ սիրտս ահա դարձել է այժմ,
Լուռ գամբարաններ մի վայր հանգստեան,
Եւ քո շիրիմն էլ այնտեղ է անգին՝
Դու իմ սիրելի ընկեր անմոռաց։

Մարինէ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

12 Յունիս Ընգելի

—

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ԿՈՂՈՊՏՈՒՄԸ

—

(Սեփ. թղթակցից)

—

Վերջին 10 տարում ընթացքում Ռուսաստանում կատարուող շանտաժային տխուր պատմութեան հերոսները մուտք գործեցին նաև Պարսկաստան։

Ամսիս 4-ին, ցերեկով ժամի 10-ին 7 հոգի Վրացիներ հարիւրաւոր մարդկանց աչքի առաջ շրջապատելով Ռուսաց Սուդնի բանկը, սպառնալիքի ազդեցութեան տակ բաց անել տալով դրամարկղը 57,850 ռուբլի և 5,820 թուման պարսից թղթադրամ վերցնելով սառնարիւն կերպով հեռացել են։ Ձեռք չեն տուել ղռանի և ոսկու։ Կողոպուտը կատարուել է 4-5 րոպէում, երբ բանկի դիմաց կանգնած էր Իսլամ Նաւը մարդկանցով լիքը, փոստի օր և երթեւեկութիւն շատ։ Ոչ ոք չի յանդգնել ձայն հանել։ Աւազակները զինուած են եղել ռումբերով և մաուզերներով, միայն մէկն է հրացան ունեցել։ Բանկը թալանելուց յետոյ դուրս են եկել շուկայի միջից կամաց կամաց շարունակել իրանց ճանապարհը քաղաքից դուրս, որտեղ սպասում էին իրանց վարձած ձիերը։ Ձիերը նստել հեռացել են, 7-8 վերստ անցնելուց յետոյ չարվադարին սպանել են, իրանց հետքը թաքցնելու համար, 15 վերստ անցնելուց յետոյ թողել են ձիերը և մտել են Թալիշի խիտ անտառները ու անյայտացել։

Կողոպտիչների հեռանալուց յետոյ, սարսափահար եղած բանկի կառավարիչը

Մադըմուազէլ Էմըլինն եկաւ նըրանց ծննդականի սնարի մօտ պատուհանի առաջ օգտուելու համար լոյսից, որն արդէն իջնում էր և սկսեց կարել, և պառաւ աղջիկն ինքնիրան մտածում էր, թէ ինչքան նպաստաւոր էր տղամարդկանց ճանաչած չլինելը։ Ի՛նչ պէտք է լինի այդ Էլեգ Հէրմինիէն, որը տնային աշխատանքներ էր կատարում, երեկան թևի վրայ, որից նա չէր ուզում բաժանուել։ Մանկան հայրը գնացել էր՝ փնդռելով մի այլ տեղ։ Յաւիտենական և ընդհանրական արկած։

Էլեգը փակելով աչքերը՝ փորձում էր քնել։ Այժմ նա շատ էր սրթսրթում, եկող ջերմի պատճառով։ Կարելի է նրանից պաշտպանել հարուստ և այն ծննդականներին, որոնք գնում են հիւանդանոցներ մէջ խնամուելու, բայց աղքատ կանայք, որոնք պահպանել են աւանդութիւններ, նախապաշարումներ, սնոտիապաշտութիւններ և որոնք յամառում են. իրանց երախային իրանց տանը ծնելու... այդ կարելի չէ։ Անտեսանելի և նենգաւոր կեղտոտութիւններ, թողուած հին հիւանդներից և հին գժբաղդներից, քարշ են գալիս միշտ անմաքուր բնակարաններում։ Նոքա սողում են թշուառութիւններից հիւծուած կրծքերի, առաւօտեան կաթի բաժակի, ծննդաբերութեան ներքին վէրքի մէջ։ Չի կարելի արգելել այդ և քանի որ նրանք միշտ դրանից չեն մեռնում, մնում է թողնել, որ այդպէս լինի։

Անզգալիօրէն մի թեթև ցնորք բարձրացաւ Էլեգի ուղեղի մէջ. մի անուր ցնորք, որն իր դեռատի մօր ուրախութեան փոխարինեց հրէշային սարսափներ, որոնք գալիս են թռթռացող և պարտառած սրտից, տիրում գիտակցութիւնը, նրան խեղդում, տանջում են և վերադառնում դէպի այն սիրտը, որտեղից նոքա գալիս են, աւելացնելու համար բաբախումների արհաւիրքը։ Ինչո՞ւ նա չէր ուզում այդ սաղմը, որն այժմ մի մարդ էր և ուզում էր ապրել։ Ինչպէս պէտք է ապրեցնէր նրան և ինչպէս կապրէր նրա հետ։ Նա կրկին ու կրկին հաշիւներ էր անում, որոնց իր տկարացած խելքը չէր կարողանում վերջացնել։ Երկու ժամ՝ ժամը եօթ սու, ամեն առաւօտ Մադամ Դօդիւի տանը. մէկ ամբողջ օր՝ հինգշաբթին, Մադամ Ռընուի տանը։ Կիւրակին ոչ ոք նրան չէր պահանջում դըժբաղդաբար։ Ամենքն այժմ դուրս են գընում Պարիզում կիւրակին, նոյն իսկ ամենայածը ընտանիքները. ոչ, հնարաւոր չէր, հնարաւոր չէր... Իսկ եթէ նա հիւանդանար... Այն ժամանակ արդէն անմիջական սովամահութիւն կլինէր. խընայողութիւններ չկային, ոչինչ բացի պարտքերից։ Իսկ եթէ մեռնէր։ Ա՜հ, նա կմեռնէր, նա վստահ էր որ կմեռնէր. Նա իր սրտում ունեցաւ այդ րոպէին, կամթումներ, գալարումներ ներքին մի մեծ աղմուկով, որ նմանում էր կրծքին առանց չափի խփած թմբուկի։ Նա կմեռնէր. Նա իրան տեսաւ փաթաթուած, բոլորովին սպիտակ, մի սպիտակ սաւանի մէջ՝ մի դագաղի մէջ, մինչդեռ փոքրը կապտում էր՝ ճչալով քաղցից անկողնու մէջ։ Այդ րոպէին երկու դագաղակիրներ անցնում էին դռնապանի օթեակի առջևից՝ տանելով մի երկար բան, փաթաթած մի սև կտորի մէջ։

—Սա Մադամ Դրանշէի համար է, ասացին նոքա։

—Սպասարկութեան սանդուղքը, 6-րորդ յարկում, աջակողմեան դռանը, համար 16, ասաց դռնապանուհին, որ հասկացաւ բանն ինչումն է։

Մարդիկը բարձրացան։ Ուշ էր. Նոքա փոքր ինչ հարբած էին։ Սանդուղքի դըլխին շունչ առնելով, նոքա թեքուեցին դէպ աջ։ Եւ նրանցից մէկը հարցրեց։

—Ի՞նչ համար ասացին մեզ ներքեւում։

—13, պատասխանեց միւսը։

—13 թէ 16.

Առաջին մշակը պատասխանեց.

—Էլ չգիտեմ, ասաց նա։ 13, 16 միատեսակ է վերջաւորւում (ծանօթ. ֆրանսերէն 13 ասում են թրէզ և 16 սէզ), շփոթւում... է բայց կտեսնենք՝ եթէ բաց է։ Մեռեալին հսկիչ կլինեն։

Նա մի հայացք ձգեց նրբանցքում և շարունակեց.

—Հէնց 13-ն է։ Դուռը բաց է, մարդ և մեռեալը նոյնպէս այնտեղ է, կարող ես տեսնել։

Պատուհանի առաջ կար անող կինը ննջել էր ասեղը ձեռքին, իսկ պատի ձգած ստուէրի մէջ, Էլեգ Հէրմինիէն պառկած էր անկողնում բոլորովին ուղիղ, մի ներքին հայացքով հետեւում էր վայրենի բոտուէրներին, որոնք լեցւում էին իր գլուխը։

Երկու դագաղակիրները ճռռականօրէն ներս մտան և իրենց բեռը դրին յատակի վրայ։

—Ահա դագաղը, ասացին նրանք ուղղուելով։ Մէկը քաշել էր սև սաւանը, իսկ միւսը ձեռքում բռնել էր վինտերը։

Էլեգը բացեց աչքերը, տեսաւ այդ երկու մարդկանց, սև սաւանը, դագաղը և վինտերը։ Դագա՞ղը։ Ի՛նչ, ի՛նչ, դա ուրեմն իսկապէս ի՞ր համար էր։ Ի՛նչ։ Նա ուզեց բղաւել, ոչ մի հնչիւն չկար իր բերանում։ Նա ուզեց շարժուել, ոչ մի շարժում, նա հաշմանդամացել էր։ Կենդանի մնաց մի վայրկեան միայն նրա կատաղօրէն ցաւող սիրտը։ Եւ ապա այլևս ոչինչ։

Կար անող կինը զարթնելով՝ վազեց դէպի նա։

—Մադամ Էլեգ, Մադամ Էլեգ։

Փոքրիկը միայն ճչաց։

Այսպէս մեռաւ Էլեգ Հէրմինիէն—աղջիկ—մայրը։

(Ֆրանս. թարգմ.) Ս. Ս. Եղիաեան

Ղազին

վազելով գնացել պատերազմական նաւերն և հիւպատոսին յղէլ էտուել, հիւպատոսը հեռախօսով լուր է տուել Ղալեան Ռուսաց կօզակների հրամանատարին, որ անցնեն էնզելու կողմը. մինչ կօզակների ծովից անցնելը և նաւի պատրաստուելը, մօտ 3 ժամ է անցնում, կռուողները արդէն հասնում են անտառ: Զօրամասը գնում է չորսին ճանապարհով, իսկ ծովից՝ պատերազմական նաւը: Հեռքը անտառ հասցնելով վերադառնում են: Ռուսաց պարսկական կօզակներ եկան՝ լուր տուեց Թաւրիզ պետ Զաւզադ Սալթանին, որ կօզակների հետ միացած շրջապատեն աւազակներին. մինչ երէկ Թալիշի անտառում մի քանի անգամ կռուել պատահել և կասւի են բռնուել: Ռուսական կօզակները Թալիշի սահմանից անցել են դէպի Քարկարու կողմը: Մինչ օրս ըսպանուել է 1 գիւղացի, 1 հոգի Զարդանի մարդկանցից, չորվադարը և 3 պարսից կօզակը էլ վիրաւորել են: Ինչպէս լսում ենք խումբը յետոյ մեծացել է և մօտ 25 հոգի են դառել: Երէկ ճաշից յետոյ անգիր Ռուսաց կօզակները և նաւը գնացել օգնութեան, այս օր էս պարսից կօզակներ գնացին. եթէ մինչ զօրամասի գնալը կարողանան շրջապատած պահել անպատճառ բոլորին կբռնեն:

Այդ խմբի մասին չարվադարների պատմածը հետևեալն է: Ամսիս 3-ին մեզ վարձեցին շիւրայի և տարցին մենք խաշտարու գործաւորներից ենք. անտառում փայտ ենք կտրում, փողուան փոխով մեր ընտանիքները գալու են, գնում ենք նրանց բերելու: այս օր 4-ին երբ քաղաքից հեռացանք, այն ժամանակ հասկացանք որ աւազակներ են: Մեր սպանուած ընկերը նրանց սպառնալիքին կարևորութիւն չը տուեց գնաց որպէս գի ձին տանեն, նրանք խփել են նրան:

Պարսիկ և ռուս ժողովուրդը հակակրութեամբ է վերաբերւում այդ պատճառով դէպի վրացիները: Մանրամասնութիւնը կգրեմ եթէ բռնեն նրանց:

Ս.Ճհաcs

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

10 Յունիս Ղազւին

Ղազվինի Ս. Վարդանեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը սոյն գրութեամբ յայտնում է իւր խորին շնորհակալութիւնը Մեծ. պ. Միքայէլ խան Բարխուդարեանին՝ որ պարոնը իւր հաշուով ձեռնարկել է պատրաստել դպրոցիս թատերասրահի ներսի մասն, այն է՝ սպիտակցնել, առաստաղի, բեմի և լուսամուտների սարքել պատրաստելը:

Մենք յուսով ենք, յարգելի պարոնի բարի օրինակին կհետևեն և ուրիշներն դրդուած բարի նախանձից փրկելու փլուզմից այդ գեղեցիկ շէնքը, որն այնքան դժուարութիւններով տարիների ընթացքում գլուխ բերուեց:

Անդամք. Հոգաբարձու { Աւագ Յարութիւնեան, Առաքել Գրիգորեան, Սմբատ Աստուրեան

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

Մեծ. պ. Մ. Բարխուդարեանին

(Պատասխանից պատասխանը)

Բարեւէր պարոն!

Դուք «Մշակի» և «Միտքի» մէջ տպած՝ Ազգային մի մեծարժէք կալուածքի բռնագրաւման յօդուածներին՝ ըբր պատասխան, մի յայտարարութիւն էիք կըպցրել Աւագեանների խանութի սյատահանին, հրաւիրելով թղթակիցներին յայտնել Ձեզ իրենց հասցէն, որպէս գի դուք նրանց դատարանի ձեռքը մատնէք. միանգամայն անվայել համարելով պատասխանել փողոցային պատերին կպցրած Ձեր վայր ի վերոյ խնդրանքներին, առ ոչինչ ենք համարում Ձեր սպառնալիքները... Անցան այն երանելի ժամանակները, երբ մարդիկ հիւպատոսարանի անունը դրսում չահագործելով, սարսափ էին լցրուցանում: Փառք Աստուծոյ, այժմ Ղազւինը այնպիսի մի ազնիւ, եռանդուն և գործունեայ Ռուսական հիւպատոս ունի, որ ամեն մի հարց ինքը անձամբ է քննում ու արդարադատութեամբ լուծում տալիս, և՝ ոչ թէ թողնում գանազան պարսիկ պաշտօնեաների լսով, որոնք մեծատուների յոխորտանքների կամակատարներն էին...

Գանք այժմ «Միտք»-ի № 19-ի մէջ Ձեր պատասխանին «Մշակ»-ի Մար. և «Միտք»-ի Մ. Դ. թղթակիցներին: Թողնելով Մար-ին պատասխանել Ձեզ ըստ արժանւոյն իւր բաժինը, ես այսքանը միայն կասեմ.

—Պ. Մ. խան, դու էլ գիտես, ես էլ գիտեմ, Աստուած էլ գիտէ, Ղազւինի օրօրոցի մանուկն էլ գիտէ, որ՝ Մահմեդական շահը Քրիստոնէական եկեղեցի շինելու համար մի գետին է ընծայել Հայերին, իսկ դուք Հայ-Քրիստոնեայներից անուղղակի միջոցներով տիրացել էք այդ կալուածքին. էլ ինչո՞ւ էք պատէպատ ընկնում... Պ. Մ. խա՜ն! դուք պարզ. հազիւ ձեր անունը գրել գիտցող մարդիկ էք. չէ որ Ձեր մէջ Աստուածային երկիւղը ու խիղճը շատ աւելի մեծ դեր պիտի խաղան, քան՝ ադվօկատային սոփեստութիւններն ու պարսկական օլորապըտոյտ խորամանկութիւնները... Տուէք ազգային Ձեր բռնագրաւած հողաբաժինը, թող նա խաղաղ սրտով կառուցանի այնտեղ իւր սրբազան Տաճարը: Չէ որ դուք իբրև նահապետական մի գեղջուկ ընտանիքի զաւակներ, համոզուած էք, որ եկեղեցու մալը ուտել չի լինի... Թէկուզ մի քանի տասնեակ տարիներ անցնեն, դարձեալ ազգի միջից երևան կը գան նոր թղթակիցներ, նոր գործիչներ, նորից կարծարծեն նոյն հարցը, նորից կը պահանջեն ազգի և եկեղեցու իրաւունքները, մինչև որ մի օր բաւարարութիւն կստանան: Այս էլ ասենք՝ որ Ձեր բռնագրաւած միջոցին՝ դուք շատ սահմանափակ միջոցների տէր էիք, դէհ, մարդկային բաման էր, հիմա հօ, փառք Աստուծոյ, ահագին կալուածներ ու հարստութիւն էք ձեռք բերել, էլ ինչ նշանակութիւն ունի Ձեզ համար այդ մի կտոր հողաբաժինը, յետ վերադարձրէք նրան իւր իսկական տիրոջը-ազգին և այդ հարցը ընդմիշտ փակեցէք:

Պ. Մ. Բարխուդարեան! դուք Ձեր հօր յիշատակին նուիրել էք մօտ 3,000 արշին մի հող, Աստուած նրա հոգին լուսաւորեսցէ. ազգից բռնագրաւած մօտ 5,000 գազ գետինն էլ վերադարձրէք և հաւատացած եղէք՝ եթէ այսօր ծեր ու մանուկ իրենց սրտի խորքում դժգոհ են ձեզանից այդ առթիւ, այնուհետև բոլորըն էլ Ձեզ արևշատութիւն կմաղթեն: Մենք Ձեր դէմ ոչինչ չունինք, Աստուած վկայ, տուէք Ձեր յափշտակած Քրիստոնէական Ս. Տաճարի տեղը և ապագայում կառուցուող Տաճարի կամարների տակ՝ դուք միայն օրհնաբանութիւն կլսէք մեր բերանից Ձեր և համայն Բարխուդարեանց հասցէին.

Մ. Դ.

ԼՈՒՐԵՐ

ԹԱՒՐԻԶ

Թեմիս առաջնորդ հ. Ն. վ. Մելիք Թանգեանը ամսիս 15-ին Թիֆլիզից ժամանեց քաղաքս: Թիֆլիզում հ. առաջնորդը խօսելով Զոհրաբեան դրամի կտակարար Հ. Առաքելեանի Ս. և Մ. Սուլթանեանների հետ, նրանցից հետևեալ խոստումն է ընդունել. ա) որ Թեմականի 50,000 րուբլին ըստ պայմանաժամի մինչև Սեպտ. 3-ը կմնայ բանկում. բ) այս պայմանաժամը լրանալուց յետոյ պ. պ. կտակատարները միտք ունեն այդ դրամով պ. Մ. Ազարեանի Վերայի նոր շինութեան մօտ մի շէնք գնել, որ 100-ին 10-11 % վարձ կտայ, մօտաւորապէս 5000-5500 րբլ. գ) կտակատարները աշնան անձամբ կգան Թաւրիզ շէնքի գործը վերջացնելու համար և նոյնով յարմարութեան կամ առաւել օգտաբեր լինելուն, այդ շէնքը վերջնականապէս կգնեն այնտեղ, Թաւրիզ կամ Թիֆլիս, ուր դա աւելի շատ տոկոսով վարձ կբերի: Հաւանորէն կգնուի Թիֆլիզինը:

Գոհարեր Պարսկական Գրականութիւնից

«Միտք»-ի յաջորդ համարից սկսեալ՝ մենք այս վերնագրի տակ պարբերաբար կտանք պարսիկ աշխարհահռչակ բանաստեղծների սիրային, բարոյախրատական և փիլիսոփայական բանաստեղծութեանց թարգմանութիւնը, ծանօթացնելու մեր ընթերցողներին պարսիկ գեղ. գրականութեան և պարսիկ բանաստեղծների վառ, վերաոլոց ճոխ երևակայութեանց ու արևելեան չափազանցութիւններով առլցուն ստեղծագործութեանց հետ:

◆ Աստվածեան ամուսինները խնդրում են մեզ յայտնել, որ առաջիկայում, իրենց քաղաքից մեկնելու պատճառով, այլ ևս իրենց մասնաւոր դպրոցը չէ բացուելու:

◆ Ամսիս 15-ին Ուրմիայի հոգաբարձութիւնը Ռուսաց գեներալ հիւպատոս պ. Արլովի հովանաւորութեամբ մի զբօսանք էր կազմակերպել Թեմականի (նախկին կենտրոնականի) աշակերտների. լսում ենք եղել է մօտ 700 թմն. զուտ մուտք: Որքան շնորհաւորելի է պ. հիւպատոսի այդ բարեացակամ վերաբերմունքը, նոյնքան պարսաւելի, տգեղ և զզուելի է մի կարգ հայերի, այն էլ հարուստ, պահով, կծծի վերաբերմունքը, որ նման օբերին չեն գալիս և մէջ տեղում չեն երևում: 100-ներով օտարներ և պարսիկներ, մի հայ դպրոցի համար, սիրով գալիս են թատրոն կամ զբօսանքի, իսկ իրենք հայերը իրենց դպրոցի օգտին եղած հանդէսներից, որպէս ժանտախտից, ամօթալի կերպով փախչում են, մի հանգամանք, որ շատ վատ կերպով աչքի է զարկել և իրաւացի դժգոհութեան առիթ տուել ռուսական լուրջ շրջաններում: Մինչև երբ ջհուդ ու չարչի պիտի մընանք. տարին խնդրում ենք օգնել մեր դպրոցին, իսկ գործի ժամանակ չենք տեսնում 10 հոգի հայից աւելի մարդիկ:

◆ Թեմիս գեր. առաջնորդը ամսոյս 27-ին ուրբաթ մեկնեց Ղարադաղ, ուր և դիտելու է անձամբ Արամեան դպրոցի գիւղերն ու անտառները և վիճելի հողամասերը:

◆ Լսում ենք, որ քաղաքումս մեր 100 աւտր կանչերից յետոյ, որ արել էինք դեռ բալադիան չեղած, ներկայ բալադիան կարգադրել է, որ մինչև շաբաթ 17-ը այլ ևս փողոցում ոչ ոք քանդուած շինութեան հողակոյտեր չդարսէ:

Օգտուելով հանգամանքից նորէն մեր նորահաստատ բալադիի ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում, որ մանաւանդ բանուկ մեր հայկական փողոցները առաւօտ երեկոյ ջրուին մաքրուին, որ ազատուենք փոշու ամպերից: Մաքրել է պէտք մանաւանդ կենտրոնականի դիմացի փողոցը և նրա դիմացի աղբանոց փոս բակը:

◆ Ամսոյս 20-ից սոսկալի շոգեր են անում Թաւրիզում, բայց գիշերները անցնում են միշտ հով և քամիով:

◆ Ռուսերէն դասեր կամեցողները և իրաւաբանական հիմունքներով խնդրագրեր գրել տուողները թող դիմեն Փարիզ մագազինը առ. ժամը 9½-2.

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆ

Մեզ հաղորդում են, որ Ուրմիում հրեաների և թուրքերի մէջ ընդհարում է առաջ եկել և առաջացել հրէական ջարդ: Կան 20-ի չափ մեռած ու վիրաւորներ հրէաներից:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Տաապան 27-ին, Յուլիս 8-ին, Թեհրանում տեղի է ունենալու Ն. Կ. Մ. Սուլթան Ահմադ շահի թագադրութիւնը:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Վերջերս «Մշակի» խմբագիր-հրատարակիչ և կրօնի հրապարակախօս պ. Հ. Առաքելեանը ծանր հիւանդացել էր. ուրախութեամբ յայտնում ենք, որ նա առողջացել է և նորէն վարում է իր խմբագրական գործը:

◆ Երևանի «Խօսք» թերթից տեղեկանում ենք. որ ճեմարանի մի շարք ուսուցիչներ և վերակացուներ, դրանց թւում նաև հմուտ հայկաբան և յայտնի գրականագէտ պ. Մ. Աբեղեանը—որ 18 տարի արդիւնաւոր ուսուցիչ է եղել ճեմարանում—արդէն վերջնականապէս հրաժարուել են իրենց պաշտօններից:

◆ Կիլիկիոյ կաթողիկոսի եպիսկոպոս-պարտուղարը «Մշակում» տպած մի նամակով յայտնում է, որ իրենք զարմանքով են կարդացել պ. Հայկազունու գըրուածը այն Սահակ սարկաւագի մասին, որ Թաւրիզ էր եկել ու դրամ հանգանակել Կիլիկիոյ համար. Ոչ մի սարկաւագ բնաւ լիազօրուած չէ հանգանակութիւն անելու. եղածը շանտաժ է և խաբէութիւն:

◆ Կաթողիկոսի միջնորդութեամբ՝ Ն. Կ. Մ. Նիկոլայ Բ.-ը ամենաողորմածօրէն բարեհաճել է ազատութիւն շնորհել մի շարք Դաշնակցական բանտարկեալ գործիչների:

ԱՐՏԱՔԻՆ

Յունիս 16-ին Սարաեվօյում Բելգրադցի մի սերբի ձեռքով՝ գնտակով սպանուել Աւստրո-Հունգարական կայսրութեան ժառանգ Արքի Դուքս Ֆերդինանդը իր կնոջ հետ: Ստացուել են բոլոր կառավարութիւններից և մինիստրներից ցաւակցական և ոճիրը դատապարտող հեռագիրներ:

◆ Ալբանիայում ապստամբները ունենում են յաջողութիւններ: Ապստամբները մտնում են մայրաքաղաք Դուրացցօն:

◆ Յոյն-թրքական լարուած յարաբերութիւնները, շնորհիւ մեծ պետութեանց միջամտութեանց, վերջերս սկսել են մեղմանալ:

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝
Ալ. Տէր-Վարդանեան